

ЕТНОДИЗАЙН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ**Давидова С. В.**

*доктор філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,
декан факультету мистецтва та дизайну
Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-7746-9219
davydovasv007@gmail.com*

Дерев'яно Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дизайну
Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-1172-3282
nataliyader@gmail.com*

Ключові слова: *фахова підготовка, дизайнер, дизайнер одягу, професійна компетентність, етнодизайн, етностиль.*

Статтю присвячено обґрунтуванню значення поглибленого вивчення етнодизайну у фаховій підготовці майбутніх дизайнерів одягу в закладах вищої освіти, аналізу поняття етнодизайну в моді ХХІ століття та його впливу на розвиток суспільства. Технологічний прогрес сприяє швидкому обміну інформацією та її поширенню, надає можливість ознайомлення з різними культурами, історією та мистецтвом за короткий проміжок часу, а цифрові технології допомагають спілкуватися з людьми з різних куточків світу одночасно. Така транскордонність поширення будь-якої інформації сприяє культурному і технологічному розвитку суспільства, але стирає межі культурної унікальності кожного окремого народу за рахунок асиміляції елементів із різних культур, що призводить до втрати культурної етнічної ідентичності окремого народу. Таким чином, художники та дизайнери у своїй творчості почали активно розробляти твори мистецтва, що сприяють збереженню та розвитку етнічної спадщини. У сучасному дизайні виникає цілий напрям – етностиль, а дизайнери одягу застосовують етнодизайн у розробленні колекції одягу з етнічними мотивами певного народу, що допомагає розвитку та збереженню його унікальності. Авторами проведено ґрунтовний аналіз робіт вітчизняних та закордонних учених щодо понять «етнодизайн», «етностиль» та їхнього впливу на розвиток суспільства й освітнього процесу майбутніх дизайнерів одягу. У статті розкривається низка суперечностей, що існують у сучасній підготовці майбутніх дизайнерів одягу і потребують вирішення, обґрунтовується необхідність посилення компоненти з етнодизайну в їхніх освітніх програмах як засобу вирішення зазначених суперечностей та формування ключових компетентностей сучасного дизайнера одягу. Наголошується, що етнодизайн є одним із ключових у професійному становленні дизайнерів та формуванні в них принципів національного брендингу, який є засобом інтеграції

народного мистецтва в сучасному дизайні. Відзначається, що вказані зміни необхідні для майбутніх випускників, які створюватимуть моду, та для здобуття ними знань, умінь, навичок виробництва одягу, що формуватиме високий естетичний смак у споживачів моди та сприятиме розвитку вітчизняної культури.

ETHNIC DESIGN IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CLOTHING DESIGNERS

Davydova S. V.

*Ph.D. (Pedagogy), Dean of the Faculty of Art and Design
Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy
Naukove Mistechko str. (Khortytsia Island), 59, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7746-9219
davydovasv007@gmail.com*

Derev'yanko N. V.

*Candidate of Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Design
Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy
Naukove Mistechko str. (Khortytsia Island), 59, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1172-3282
nataliyader@gmail.com*

Key words: *professional training, designer, fashion designer, professional competence, ethnic design, ethnic style.*

The article is devoted to substantiating the importance of in-depth study of ethnic design in the professional training of future fashion designers in higher education, analysis of the concept of ethnic design in fashion of the XXI century and its impact on society. Technological progress facilitates the rapid exchange and dissemination of information provides the opportunity to learn about different cultures, history and art in a short time, and digital technologies help to communicate with people from around the world at the same time. Such cross-border dissemination of any information contributes to the cultural and technological development of society but erases the cultural uniqueness of each nation by assimilating elements from different cultures, leading to the loss of the cultural ethnic identity of the nation. Thus, artists and designers in their work began to actively develop works of art that contribute to the preservation and development of ethnic heritage. In modern design, there is a whole direction called ethnic style, where fashion designers use ethnic design in the development of a collection of clothing with ethnic motifs of a particular people, which helps to develop and preserve its uniqueness. The author conducted a thorough analysis of the work of domestic and foreign scholars on the concept of ethnic design, ethnic style and their impact on the development of society and the educational process of future fashion designers. The article reveals a number of contradictions that exist in the modern training of future fashion designers that need to be resolved, substantiates the need to strengthen the composition of ethnic design in their educational programs as a means of resolving these contradictions and forming key competencies of modern fashion designers. It is emphasized that ethnic design is one of the keys to the professional development of designers and the formation of the principles of national branding, which is a means of integrating folk art in modern design. It is noted that these changes are necessary for future graduates who will create fashion, and for them to acquire knowledge, different skills, skills of clothing production, which will form a high aesthetic taste in fashion consumers and promote the development of national culture.

Постановка проблеми. Упродовж останнього століття світ зазнав найвищої сходишки розвитку людства у технологічному, економічному, культурному вимірах, де шалений темп життя, транскордонність інформації, мультикультурність свідомості людей, розвиток цифрових технологій надають можливість реалізовувати величезний освітній потенціал, але такі тенденції призводять до асиміляції культур. Особливо це спостерігається у дизайні та мистецтві, як в українському дизайні, так і на світовому рівні, що призводить не лише до збагачення культурної скарбниці, а й до часткової втрати культурної ідентичності. Самовираження людини та її приналежність до певної культури найчастіше проявляються у творах мистецтва, особливо у дизайні одягу, коли всі навколо мають змогу відзначити вподобання одне одного [1, с. 466–467; 2, с. 206].

Таким чином, етнодизайн – колекції етнічного одягу, які дають змогу не лише одягатися у сучасне та модне вбрання, а й популяризувати українські традиції, художні мотиви, сприяти їх розвитку, культури у цілому. Зважаючи на це, дизайнери та митці XXI ст. окрему увагу приділяють етнодизайну у власній діяльності, а в освіті майбутнього дизайнера одягу він стає необхідним для більш якісної професійної підготовки, що сприятиме формуванню не лише фахових компетентностей, а й гарантуватиме збереження унікального українського мистецтва, його поширення та розвиток відповідно до розвитку української культури. Отже, поглиблене вивчення етнодизайну під час фахової підготовки майбутніх дизайнерів одягу є нагальною потребою сучасності, бо саме такий підхід забезпечить збереження та розвиток культурних цінностей народного костюму крізь призму сучасності – українця XXI ст. Так. колекції одягу з українськими етнічними мотивами стають популярними в усьому світі, підкреслюючи унікальність української культури.

Мета статті полягає в обґрунтуванні значущості поглибленого вивчення етнодизайну у фаховій підготовці майбутніх дизайнерів одягу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етнодизайн у моді XXI ст. дає друге життя народному костюму, що зазнає трансформацій форми, силуету, принтів та орнаментики, народжується нове розуміння колекції одягу з етнічними мотивами, що близькі кожному та мають сучасний вигляд. Таким чином, етнодизайн в одязі посідає поважне місце у творчості визнаних митців, кутюр'є, архітекторів, графічних дизайнерів, тому що саме він дає змогу зберегти та збагатити культурну спадщину певного народу, країни, продемонструвати їхній національний колорит та елементи народного мистецтва. Отже, напрям етнодизайну становить важливу частину як про-

явів мистецтва й дизайну, так і освітнього процесу підготовки фахівців цих спеціальностей, зокрема у фаховій підготовці майбутніх дизайнерів одягу, які будуть здатні створювати принципово нові твори та сприяти розвитку мистецтва окремого народу в одязі, що дасть змогу готувати їх відповідно до світових вимог ринку праці.

Розвиток культури засобами дизайну висвітлено у наукових працях визнаних дизайнерів: Є. Антоновича, Н. Біловола, Г. Гребенюка, В. Даниленка, Ю. Легенького, В. Лісового, С. Мигалія, Л. Оршанського, А. Чебикіна, О. Хмельовського, Н. Чуприни та ін. Учені та митці Д. Бодаєв, Ю. Римаренко, С. Пріщенко досліджували «новий український стиль» – моделі одягу з елементами національного народного мистецтва. Унікальність українського дизайну досліджено у працях Ю. Афанасьєва, В. Сидоренка П. Татаївського та ін. Певні аспекти застосування етнодизайну в освітньому процесі майбутніх дизайнерів висвітлено у роботах І. Баннової, Д. Голуй, А. Дяченко, М. Мурзин-Купіш, Л. Романенко.

Для обґрунтування значущості поглибленого вивчення етнодизайну у професійній підготовці майбутніх дизайнерів нами було визначено низку суперечностей, які потребують вирішення, зокрема: брак методичних розробок щодо систематичного вивчення особливостей українського етнодизайну в закладах вищої освіти та значний вплив колекцій етнічного одягу на розвиток моди та суспільства у цілому; відсутність сформованого уявлення про розроблення етнічних колекцій у майбутніх дизайнерів одягу та посилення популяризації вітчизняної культури як феномену збереження та розвитку її творчої спадщини у нового покоління молоді; мінімальна практична підготовка зі створення колекцій етнічного одягу та значний соціальний попит на великий асортимент одягу з етнічними мотивами серед молоді для самовираження та демонстрації власної культурної ідентичності. Відповідно до стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн», затвердженого та введеного в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 13.12.2018 № 1391, здобувачі вищої освіти повинні здобути такі компетентності: здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження, застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики; розуміти українські етнокультурні традиції у стильових вирішеннях об'єктів

дизайну, ураховувати регіональні особливості етнодизайну у мистецьких практиках. Зазначене вичерпно говорить про необхідність поглибленого вивчення етнодизайну у підготовці майбутніх дизайнерів одягу в закладах вищої освіти як потреби сучасності.

Доцільним для нашого аналізу є вивчення наукових джерел, де етнічна культура розглядається як спосіб життя, світогляд, мова, народне мистецтво певної країни або національної групи [5]. Якщо розглядати загальні поняття, то етнічне – це те, що пов'язано з належністю до певного народу [7, с. 154]. Термін «етнодизайн» утворюється поєднанням двох слів – «етнічний» та «дизайн». «Етно» використовують майже в усіх науках, що вивчають народність, і бере початок від слова «етнос» (грец. – ethnos), яке означає націю, стійку спільноту людей, історично сформовану на певній території. Етнічна (народна) – приналежність до конкретного народу, його культури, традицій. Термін «дизайн» (англ. – design) трактують як задум, план, творчий задум, проєкт і креслення, ескіз, малюнок, візерунок, композицію, мистецтво композиції, витвір мистецтва [4].

Із кожним роком усе більше і більше дизайнерів одягу України та світу звертаються до етнокультурної спадщини різних народів для віднаходження джерела натхнення у розробленні унікальних колекцій одягу, що поєднують сучасні тенденції моди та етнічні мотиви. Авторський одяг з елементами народної творчості користується великим попитом, особливо якщо ці елементи не просто копіюють існуючі, а майстерно та гармонійно інтерпретовані у сучасному одязі. Такий феномен виникає внаслідок глобальної пандемії COVID-19, що кардинально змінила напрям розвитку суспільства в усіх галузях та змусила кожного замислитися про минуле, майбутнє та власне місце у світі [3, с. 89]. Життя у світі, де обличчя людини більшу частину дня закрито захисною маскою, сприяло пошуку особистого «я» кожного за допомогою одягу та аксесуарів, і це дало потужний поштовх для творчих ідей дизайнерів одягу та розвитку індустрії моди, зокрема етнодизайну. Отже, глобальні зміни в індустрії моди повинні відобразитися в освітніх програмах підготовки майбутніх дизайнерів одягу.

За визначенням польських учених Моніки Мурзин-Купіш та Домініка Голуй, дизайнери створюють концепцію одягу (виробу) і, отже, можуть вплинути на всі наступні етапи виробництва продуктів моди, також вони зазначили, що саме дизайнери відіграють ключову роль у створенні моди, задають вектор її розвитку, можуть робити як позитивний, так і негативний внесок у культуру певного народу [8]. Отже, нові ролі, які передбачені для дизайнерів як агентів чи навіть

лідерів суспільних змін, що усвідомлюють потенціал моди як інструменту таких змін, особливо з погляду зростання, впливають на розвиток окремих культур та світу в цілому. Таким чином, трансформація практики дизайну моди розглядається як важлива частина забезпечення стійкості моди та розвитку суспільства [9].

Етнодизайн є одним із ключових у професійному становленні дизайнерів та формуванні в них принципів національного брендингу, який є засобом інтеграції народного мистецтва в сучасному дизайні. Українське народне вбрання відрізняється унікальною орнаментикою, яскравим контрастним колоритом та багатим оздобленням різноманітних прикрас, а сучасні колекції одягу, які створені дизайнерами за етнічними мотивами, поєднують у собі ідеї гармонійної краси, практичності, можливість поєднання декоративних форм в одному комплекті. Використання орнаментики надає вбранню певного експресіонізму, де вбрання дає змогу сучасній молоді долучитися до традицій народної творчості. Отже, дизайн одягу відіграє важливу роль у суспільстві, його розвитку та самовираженні кожної окремої людини, її вподобань та етнічної приналежності.

Аналіз дисципліни з професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу продемонстрував, що вивчення етнодизайну охоплює великий сегмент практичної та творчої підготовки, але не повною мірою забезпечує формування системного, глибокого розуміння етнодизайну одягу. Звертаючись до стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн», де передбачено набуття таких компетентностей, як: загальні компетентності (здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної сфери, її місця у загальній системі), спеціальні компетентності (здатність застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проєктній діяльності) і враховуючи загальні світові зміни, існуючі освітні програми підготовки майбутніх дизайнерів одягу потребують доопрацювань. Таким чином, процес фахової підготовки майбутніх фахівців дизайну одягу безпосередньо пов'язаний із вивченням етнодизайну, його особливостей як невід'ємного складника їх підготовки для успішної реалізації у професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Світові тенденції розвитку та зміни сучасного ринку моди, великий попит на колекції етнічного одягу створюють необхідність постійного коригування та перетворення навчальних планів, освітніх програм із підготовки май-

бутніх дизайнерів одягу для гарантування якісної й актуальної освіти. Такі зміни необхідні для майбутніх випускників, які творитимуть моду та бажають отримати необхідні знання, навички та компетентності з етнодизайну в умовах сталого розвитку та виробництва одягу, зокрема етнічних колекцій та формування високого естетичного смаку у споживачів моди. Вироби майбутніх дизайнерів одягу мають бути не лише естетичними та якісно виготовленими, а й користуватися попитом. Колекції етнічного одягу повинні певною мірою бути еманациєю «сталого мислення», виготовленого освіченими дизайнерами одягу, не копіювати існуючі елементи, а створювати принципово нові, надавати розвитку національному костюму з урахуванням потреб сучасної людини. Це завдання складне і вимагає тривалої та багатомірної роботи, творчої та практичної майстерності, обізнаності молодих дизайнерів моди, що повинно забезпечуватися освітніми програмами

підготовки дизайнерів одягу в закладах вищої освіти. Дисципліни або модулі дисциплін мають забезпечувати збереження та примноження культурних цінностей українського народу, що використовуються в етнодизайні, вони повинні як містити підхід до питання культурних цінностей, які представлені колекціями етнічного одягу, так і поєднувати креативний компонент, а також урахувати зростання конкуренції як із погляду ціни (швидка мода), так і в результаті все більш складних маркетингових прийомів, що застосовуються не лише великими брендами на ринку, а й фірмами з більшим регіональним чи місцевим діапазоном ринку. Це навчальний виклик для закладів вищої освіти – складний і ризикований: більшість закладів вищої освіти України займається успішною підготовкою майбутніх дизайнерів, проте недостатність методичного та практичного складників етнодизайну одягу та його попит у сучасності вимагають доопрацювань освітніх програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давидова С. Вплив мистецтва на розвиток суспільства. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір* : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р. Запоріжжя, 2020. С. 466–467.
2. Давидова С. В. Вплив мистецтва на формування особистості сучасної молоді. *Компетентнісний вимір сучасної освіти: теорія і практика* : збірник тез V регіональної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 19 травня 2017 р. С. 205–207.
3. Дерев'яно Н. В. Етнодизайн як культурна настанова формування професійного мислення майбутніх дизайнерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. № 52 (105). С. 86–93.
4. Легенький Ю. Дизайн: культурологія та естетика. Київ : КДУТД, 2000. 272 с.
5. Лісовий В. С. Культура етнічна. Енциклопедія Сучасної України. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51456
6. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 січня 2018 р. № 1391. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
7. Романенко Л. П. Феномен етнодизайну в національній свідомості українця. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції* / редкол.: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Кн. 2. С. 154–156.
8. Murzyn-Kupisz M., Hołuj D. Fashion Design Education and Sustainability: Towards an Equilibrium between Craftsmanship and Artistic and Business Skills? *Educ. Sci.* 2021, 11 (9), 531. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/9/531/htm>
9. Sousa G., Simoes I. Fashion Design and Entrepreneurship: A Strategic Model for Higher Education in Portugal. In *Proceedings of the Virtuous Circle, Summer Cumulus Conference, Milan, Italy, 3–7 June 2015*. P. 3–7.

REFERENCES

1. Davydova, S. (2020). Vplyv mystetstva na rozvytok suspilstva [The influence of art on the development of society]. *Educational and cultural-artistic practices in the context of Ukraine's integration into the international scientific-innovative space: a collection of abstracts of the I International scientific-practical conference of students and young scientists*. P. 466–467.
2. Davydova, S. V. (2017). Vplyv mystetstva na formuvannia osobystosti suchasnoi molodi [The influence of art on the formation of the personality of modern youth]. *Competence dimension of modern education: theory and practice: collection of abstracts of the V regional scientific-practical conference*. P. 205–207.

3. Derevianko, N. V. (2017). Etnodyzain yak kulturna nastanova formuvannia profesiinoho myslennia maibutnikh dyzaineriv [Ethnodesign as a cultural guideline for the formation of professional thinking of future designers]. *Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools*. Vol. 52 (105). P. 86–93.
4. Lehenkyi, Yu. (2000) *Dyzain: kulturolohiia ta estetyka* [Design: culturology and aesthetics]. Kyiv : KDUTD, 272 p.
5. Lisovyi, V. S. (2006). *Kultura etnichna. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy: elektronna versii*a [Culture is ethnic. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version]. NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51456
6. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 022 “Dyzain” dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13 sichnia 2018 r. № 1391. [On approval of the standard of higher education in the specialty 022 “Design” for the first (bachelor’s) level of higher education: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of January 13, 2018 № 1391]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
7. Romanenko, L. P. (2019). Fenomen etnodyzainu v natsionalnii svidomosti ukraintsia. Etnodyzain u konteksti ukrainskoho natsionalnoho vidrodzhennia ta yevropeiskoi intehratsii [The phenomenon of ethnic design in the national consciousness of Ukrainians. Ethnodesign in the context of Ukrainian national revival and European integration]. Poltava : PNPУ imeni V. H. Korolenka. P. 154–156.
8. Murzyn-Kupisz, M., Holuj, D. (2021). Fashion Design Education and Sustainability: Towards an Equilibrium between Craftsmanship and Artistic and Business Skills? *Educ. Sci.* [Fashion Design Education and Sustainability: Towards an Equilibrium between Craftsmanship and Artistic and Business Skills?]. Vol. 11 (9), 531. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/9/531/htm>
9. Sousa, G., Simoes, I. (2015). Fashion Design and Entrepreneurship: A Strategic Model for Higher Education in Portugal. In *Proceedings of the Virtuous Circle, Summer Cumulus Conference, Milan, Italy, 3–7 June 2015*. P. 3–7.